

САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУБУН
ХАҢЫАТА

ХАҢЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 113 (8221). ☆ 1997 сыл алтынны 11 күнэ. Субуота ☆ Санаата — 1084 солкуобай.

АНАБЫЛЛААХ БИЭЧЭР

Алтынны 1 күнүгэр улуустаагы киши библиотекеда Чурапчы оройуонун колхозтарын куус өттүгүн хоту көһөрүү 55 сылыгар аналлаах Чурапчы орто оскуоланын 10-с кылаастарын үөрэнээччилэригэр анабыллаах биэчэр ыытылына.

«Идээн ыгардэспит сымлара» дигэн ааттаах кинигэ быысталанкылар көһөрүү кыттылаахтары ахтылара, хаһыат ыстатыйалара, папкалар, олохтоох автордар Р. Данилов, Т. Кардашевский, В. Петров—Айыл, С. Попов—Тумат хоһоонноро, саха народнай суруйааччыта В. Яковлев — Далай «Дьылдам иези» романа тардыллан кинигник сырдагылыныллар.

Биэчэргэ күндү малдыт быһытынан Саха Республикаһын культураны туйгуна, көһөрүллүү кыттылаагы Екатерина Дычковская кыттылыны ыл ахтыы өгөрдө.

Л. МОНАСТЫРЕВА.

Улууска ийэ нэдиэлэтин ыытыы дьаһаллара

СР Президенин Ыйаарынан алтынны ий үбүс нэдиэлэтин баскыһынан Ийэ күнүн биллэрчэ дьитэ. Итиннэхэ сөн түбэлтиннэрэн, улууска АЛТЫННЫ 12 — 19 КҮННЭРИГЭР ИЙЭ НЭДИЭЛЭТЭ ыытылларга быһааннана. Ону маанык дьаһаллар ыытылаллар.

13. X — Ийэ нэдиэлэтин үөрүүлээхтин аһыа, орэ тэмилтэлэригэр, оскуолаларга Ийэ күнүгэр аналлаах кинейкалар, кылаас чаастара;

14. X — үөрэх тэрилтэлэригэр ырдьаастарга, агардас ийэлэргэ тимуровский көмөлөрү тэрийиэ. «Мин ийэм» дигэн темага ырыада-хоһоонго айымнылар, өйгөн суруйуу, уруһуй конкурстарга, кини быһаансекада «Эһиэхэ, ийэлэргэ, анаар» дигэн темага нэдиэлэ устата быысталанкы үлэстэти;

15. X — «Рынок усулуобуйатыгар аныгы дьахтар матириэтэ» — олохтоох «Маарыкчаан» телестудия Ийэ күнүгэр аналлаах биэриэтэ, ыччат упрэс

дэиетик тэрийитини эдэр учууталлар кыттылаах «Төгүрүк остуол»;

16. X — «Сага олох» хаһыат Ийэ күнүн бырааһыгар аналлаах балаһата;

17. X — нэһиликтэриниэн, тэрилтэлэриниэн научнай-практической конференциялар, семинардар, ийэлэри чэстэһини, дьэ кэргэн конкурстарга, биэчэрдэр;

18. X — «Айыллаан» Сыннаалан кинигэр кпэһэ 7 чаастан Ийэ күнүгэр аналлаах бырааһынан: «Бастыг ийэ» дигэн улуус дьахталларын араас хаһысхалаах түмсүүлэрин дьэро кпэһэтэ («Чэбдик», «Бэйбэриэһи», литературнай айар түмсүүлэр, «Ай-студия, бириднэлээн уран тарбахтаах ийэлэр кыттылыны ылаалтар).

Балары сэрэ нэдиэлэ устата ыытыллар дьаһаллар.

— «Амарак санаатаны» нэдиэлэтэ (тэрилтэлэ

риниэн ыаччаабыт, ордук малы-салы, таһаһы, обсоньуурдарын, үөрэх тэриллэрин элбэх өрөлөөуонна кыаммат дьэ кэргэттэргэ анаан хомуйуу) Малы-салы, таһаһы улуус дьаһалтатын дьэтигэр. Мэдээх кабинеттар үлө күнүгэр 13-18 чч. тутта ыллар;

— киши библиотекеда айар талааннаах ийэлэри кытта көрсүһүүлэри тэрийи;

— олохтор дьэтигэр төрөөбүт эдэр ийэлэри үөрүүлээх быһыыга-майгыга таһаарыи, эбэрдэхэтии.

Күнүбүдү ийэлэри, айбас эбэлэри, кэрээн кыргыттары уонна улуус бары олохтоохторун, нэһиликтэри, тэрилтэлэри салайааччыларын бу ыытыллар дьаһалларга актыыбынайдык кытаргытыгар атырабыт!

Улуустаагы дьэ кэргэн политикатын уонна социальнай көмүскэл управлениета.

ОТТУК СЕЗОНА

„ХААР ТҮСТЭ: БИНИГИ АҢАБАС КӨРҮСТҮБҮТ“

...Сырдык хаар, манан хаар, саа хаар! Хаар туһунаа эһиэ бэйэлээх поэттар хойуудулар ийи, хойуубатылар ийи. Ырыа да элбэх. Ол эрэри хаартан үөрбөтөх. Бу кэлбит кыстыктан дьин-чакчы дыһыһаар дьону көрүстүбүт, көрсөттибит. Олор кинилэригэр? Соһууоххут ийи, ол улуус кинини ыалларын, тэрилтэлэрин оттугунан хаачыйыахтаах лесопункт үлэһиттэрэ.

Биниги да бу кыстыкка тэриэтэ туох ханнык бөлөмүһүн, кыһалкалаахха-кыаммакка бүгүн-сарсын оттор маһы төһө түк курдук киллэрэн биэрэр кыахтааһын билсэ тийиһинит. Бастаан утаа урукку биэрэ холбоһон үлэстэбит уонна бу кэли арааһын барбыт дьэ-уот, коммуналнай хаһаайыстыба управлениетын контуоратыгар тийиэн лесопункт билигин ханна контуоралааһын ийдарэбит. «Ээ, ол дьону, начальнигы бэйэтин да дьэлэригэр сырыттааххына булабыт. Бу дьин үлэһит контуоралара суох» — дьин көрүдэаатылар урукку биэр ийэлээхтэрэ. Мунуарбыт дьон тахсар аан дьикси баран ийи начальниктарыи чопчу билигин хантан булуохха сөбүн, баарын-суоһун биэр көрсүбүт кинибиттэн туоһулаһан аһабыт. Кини: «Николай Васильевич бүгүн суох буолуо ээ. Не рюонридаабыт сурахтаабыт», — дьитэ.

Хаһан да хаһаахпыт, соруктаах дьон кини эмэ көрсөр бадалаах салгыи барабыт. Сүрүн объектара — гаражтара, котельнайдарга турар сирдигэр тийиһит. Гараж хатааһынаах, күтүүһүнэн көрөн турар. Территория ийигэр, уопсайынан даданы, ийи баара биллибит. «Лесопунктар контуоралара бу сага тутулла турар, үлэһиттэр котельнайга мустааччылар» — дьин ыдылар уопсай дьэлэлэр тастарыгар трактор хасыһа турар улпотребсоюз үлэһиттэрэ. Кырдык, сабыс-сага маһынан дьэуус контуора дьэ көндөһө тахсыбыт, кырыһаһата бүппүт. Урутаан өттөххэ, быһыгы сыл ийинэн үлэһэ бэрлэллээхтээх тутуу эбит да, ийи дьонан-таһырдыан дьон үлэһин, түбүгүрэ сылдыра көстүбөт. Эппиу котельнайдарыгар электриктерин С. С. Макаров таба тутабыт. Сотору каниһаха көчөгөр Н. Н. Афанасьев холбоһор. Котельнайга икки олох турарыттан биэрэ эрэ үлэһит түрүк таах. Отууларын оттубуттар эрэри, олоһуулар билигин да элбэх эбит. Электрик циркулярнай контуору, олох поддубун өгөрө сатыы сылдыарын көпсир. Бу байэтэ кыаммат олох ийиттэр объектара быһыл өссө элбигэр чинчилээх. Дьон олорор ийиһини өтэстээх дьэлэрин, гараһы сэрэ быһыт ийи сага контуора дьитэ, гаражка икки техникада анаан сыһыары эби тутуу киирэн биэрэхтээхтэр.

— Начальникка солбууааччы дьин суох. Бэйэтэ икки нэдиэлэ буолла. Дьэуускайдалыта. Н. Г. Макаров уонна С. А. Фаннго дьэһнэри көрсөргүт

буоллар. Үлэһи-хамнаһы кинилэр удумадалыыллар. Бастакыта механик, ийиһэ маастар. Биниги тус үлэһитин эрэ билэбит, — дьэлэлэр үлэһиттэр.

Котельнайга төрдүө буолуохтаахтар эбит да, билигиниэ иккиһэлэр. Бу Н. Н. Афанасьев үлэһитигэр киирбэтэ адыһах хоммут. Этэллэрин курдук, олохторо толору күүһүнэн үлэһин ийи, гаражка эбит тутуу, контуора дьэ сылытыллыларга быһаарыллыа эмэ адыс ыраах эбит. Ыһата, кыстыгы быһаарыахтаах котельнай хаһаайыстыбалара уонна ийи сага тутуулар оттук сезонугар ханан да бөлөмэ суохтар.

Оттук уонна дьылаабынай маһы сөбөтүөнкэлээн киллэрэр, нэһиликениһин кытта быһааччы аахсар ысхылааттарыгар тийиһит. Маһна пилорамалара үлэһит. Ийиниэ мас эрбэтэ турар үлэһиттэргэ тохтууубут. Кинилэри интернэһиригэр дьон кэлбиттэриттэн сымалаан да буолуо, көпсэтиһит бэрт улагуиуук садалаар. Төрдүөлэр: С. Е. Никонов, П. П. Монастырев — пилорамщиктар, кинилэргэ көмөдөһө сылдыар Н. М. Романов — харабыллар уонна тракторист В. Г. Яковлев бааллар.

— Бу хаар түһэ турар. Оттон биниги тэриэтэ эргиччи аһаас кыстыгы көрүстүбүт. Дьылаабынай мас бу көстөр чөмөһүнэн бүтэр. Ону да тэриэтэ бэйэтин хаһаайыстыбанын тутар объекттарыгар туһанмаа. Атыллыр суох. Оттук маһы, саһааны биэрэр кыахпыт эмэ суох. Тьаада да, бу мөккүлаакка да хардаас мас бүппүтү. Тьааттан сөбөуопкааһаахха эрэ баар буолуо! — дьин көпсэтиһэлэр.

«Тьааттан мас сөбөтүөнкэланара бүгүн-сарсын эмэ буолбатах. Быһыл Туолумаабыт сүүрдэ сытар», — дьин «уолкайдыллар. Онуо эби 1986 сыллаахтан бадаланар ийи Туолумаа баар сирдэриттэн быһыл үрэх баһыгар көһөн биэрнэхтээхтэр эбит. Сага баһааны үтүгүһаахтара эмэ ийиллэригэр күүтэр.

Техникалара адыс эргэриһтэр. Мас тьэһиниһигэр аналлаах биэр баар-суох ПЛ-1 погрузчиктаах трактордарын ийи көрдөрөллөр. Ону 1984 сыллаахха ылбыттар. Бу трактор турууан көһиһэр, үлэһэбэт түбэлтэһигэр «тэриэтэ эстэр» дьин сымна быһаллар. Ону тэһэ биэр маһы трелеваллыр трактордаахтар уонна биэрэ 8, атына 4 сыллааһыта кэлбит икки лесовоз автомашиналаахтар. «Арахсыһа техника мөлтөһө бэрлэллэһтэ», — дьин хомотолорун үлэстэллэр. Оттук маһынан ханныктын эмэ тэриэтэлэри хаачыйан бүппүтэр.

— Биэр ийи сымнаан баран, бу пилорамда атырдыах ийи 4 күнүттэн төрдүө буолан үлэһит. Хамнаһытын ылбатахпыт ийиһе сылыгар барда. Дьаһалталарбыт, саатар, дьэ-уот, коммуналнай хаһаайыстыба управлениетыттан араасар-бытыгар ылыахтаах ийиһини прдээн биэрбэтиһэр. Сэлэһиниһит дьаһалтатын баһылыга А. Р. Саргы

даев эмэ эрөнэрбитэ, биниги курдук тэриэтэлэри дьаһайар улуус баһылытын солбууааччы П. Н. Мишкин эмэ билсэ сылдыбыта. Ол кэһиниһтэ да туох да уларыһыы эппиэт-хоруй суох. Ымааһаһыһыга толукон биэрбэттэр — мунуаһыаллар үлэһиттэр.

— Дьаһалтабыт мөлтөбүттэн маһыкка тийиһит. Сага тэриэтэ буолан, тусла баран туох да уларыһыы суох. Тэриэтэ 30-тан таһса үлэһиттээх. Дьиниэр, чөмө, үлэһитиһэ кудуһхай, судургу буолуо ээ. Үлэһит да биллэр эбэт. Начальниккыт туту да туруорсубат. Холөбүр, дотациялаах соларка ыл баһыт. Тэриэтэлэр көһүө ылабыт, олор өссө үр дэтэн туһаннараллар. Кыамматтарга, ырдьаастарга биердин массынаа мас ийирэр. Иккис мас сымналарыи туһаннарбаттар. Биердин массынааиан «бүтэһит» дьин ийи быһыт, олохтообут дьаһалай? Барытыгар ийиниһи үрдүнн сымна.

Үлэһиттэр тэриэтэлэрин үлэһин, өйгөн сымтаах тус олохторун дьаһахтарыи туһунаа сымнабыллар биэр: «умиһаһыттар» буоллубут. онуохтэ тьэртилар дьин. Начальниктара Н. В. Портнягин атаһы олорон уһуиуук эһтэммит, ол кэһиниһтэн аймак өлөн барыта ийи буолубут. «Сүгүн-саһын түптээн таптаан үлэһэбэтэһэ ыраатта», — дьиллэр.

— Мунуахтарга, кэлэр-сылдыр салайааччылар бытыгар даданы этэн көрдөххө, уу тэһитэһиниэ «төттөрүтүи» быһааран кэһиһэллэр. Онуо бэйэбит кыһалдабытыгар хаалабыт. Урукку курдук уопсай дьылаада аны ийи да кыһаамат. Билигин кыра эмэ дуоһунастаммыт ийи бэйэтин туһун салгыр, туһанар түбүктээх буолла. Бинигини тэриэтэ кыһар буоллахтарына, туох эмэ быһаарыһыи ылааллар уолдыаста.

Көпсөһит, бүгүн түбүгүрэ сылдыар үлэһиттэр дьэуус коллективтарыи санаата-оноотө ийиниһи. Сэлэһиниэ кыстыгыи быһаарыахтаах дьон бэйэлэрин да кэлэр-барар үттэригэр-ааннарыгар мунуа олороллор. Мунгар, салайааччыларыи «таһы-бааччы сүтэрэн!» «Барыта ийи нэдиэлэ, ийи буолла эбэтэр барбыт сирэ Дьэуускайга, Не рюонрига» дьин таабырыи тааһытыгар сылдыалара, дьэ мөһүөк дьин. Начальниктара Н. В. Портнягин, дьиниэр, бу коллективка эрэ эппиэттэбөт, өссө Улуус Мунуаһыи депутата Ыһата, быһбардааччылар баскөс туттар кийилэрэ. Онуо буоллаһына, үлэһиттэриһини көрдөрөрүн тус салайар коллективка эрэ буолбакка, быһбардааччылар эмэ кэтэһэн эрдэхтэрэ. Ордун билигин, кыстык сезонугар.

Оттон ийи зааааччыларбар лесопункт курдук бүгүн кэтэһэ, эрөнэ көрөр тэриэтэлэрин балаһыаньатын хайдах баарынан тьэртим. Тааһа олоруох тааһар дьылаа ийи дьини бэйэбит ордун буоллаа. С. СМЕРНИКОВА.

Чувашская ульская типография. Национальной издательско-полиграфической компании «Связьполиграфиздат»
ЗАКАЗ № 113, г. Чебоксары, ул. Карла Маркса 26 «а». Подписано в печать 10.10.97 г. Тираж 1700